

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 15 februari 1923 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om upphävande av den i 53 § av lagen om fattigvården stadgade skyldighet att göra skriftlig anmaning.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 14, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Paulsen* hemställt, att riksdagen ville besluta, att 53 § i gällande fattigvårdslag måtte utgå. Motionären har därjämte anhållit, att vederbörande utskott ville föreslå de ändringar i lagen i övrigt, som ett bifall till motionen eventuellt kunde föranleda.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande förslag, tillåter sig utskottet att hänvisa till motionen.

Såsom av motiveringen till motionen framgår avser motionärens framställning ett upphävande av de i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården intagna bestämmelserna om förutgången skriftlig anmaning såsom villkor för anhängiggörande av tvist emellan fattigvårdssamhällen angående ersättning för lämnad fattigvård eller övertagande av försörjningsskyldighet för behövande.

Innehållet i de ifrågavarande bestämmelserna, vilka ej ägde någon motsvarighet i den äldre fattigvårdsförordningen, är i huvudsak följande: Enligt 53 § i ovanberörda lag om fattigvården skall fattigvårdsstyrelse, som vill, att annat fattigvårdssamhälle skall utgiva ersättning för fattigvård eller övertaga försörjningsskyldigheten för behövande, därom ofördröjligen hos fattigvårdsstyrelsen i detta samhälle göra skriftlig anmaning, varvid skall fogas avskrift av protokoll över förhör, som till vinnande av material för tvistefrågans bedömande enligt närmare bestämmelser i lagens 52 § hållits, jämte uppgift å fattigvårdskostnaden, såvitt den då kan angivas.

*Redogörelse
för hithörande
bestämmelser
i fattigvårdslagen.*

Bestrides kravet eller har svar icke erhållits inom trettio dagar
Bihang till riksdagens protokoll 1923. 9 saml. 2 avd. 2 häft. (Nr 4.) 1

efter tillståndet av anmaningen eller, därest tillståndet sker genom allmänna posten, efter försändelsens avlämnande å postanstalt, äger fattigvårdsstyrelse enligt 54 § att hos Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet anhängiggöra sin talan; och bifoge därvid bevis att anmaning skett jämte de handlingar, som, enligt vad förut är nämnt, skola åtfölja anmaningen. Rätt till anhängiggörande av talan utan föregående anmaning föreligger emellertid — förutom vid uttagande av ersättning för kostnad för hemsändning av vissa understödstagare — därest vid förhör enligt 52 § upplysning icke vunnits, vilket samhälle ersättnings- eller försörjningsskyldigheten åligger, eller, efter det att anmaning gjorts hos ett fattigvårdssamhälle, anledning yppats, att understödstagaren äger hemortsrätt inom annat fattigvårdssamhälle, och fråga med anledning därav uppkommer om talans förande mot detta samhälle.

Enligt 55 § skall talan, varom i 54 § sägs, anhängiggöras inom sextio dagar efter det fattigvård, för vilken rätt till ersättning förefinnes, börjat utgå, eller, om fattigvården icke lämnats av den sökande fattigvårdsstyrelsen, inom samma tid efter det kostnaden för fattigvården av styrelsen guldits, vid äventyr, om det försummas, att rätt till ersättning för fattigvårdskostnad, som utgivits mer än sextio dagar före det ansöknings hos Kungl. Maj:ts befallningshavande gjordes, anses förfallen. Vad sålunda stadgats gäller ej för det fall, att fattigvårdsstyrelse, hos vilken anmaning gjorts enligt 53 §, förklarar sig godkänna kravet, men ersättning sedermera ej lämnats.

Enligt 56 § skall Kungl. Maj:ts befallningshavande över ansöknings höra fattigvårdsstyrelsen i det eller de samhällen, mot vilka kravet riktas eller som eljest kunna antagas vara ersättningsskyldiga, samt genom parterna införskaffa eller själv låta införskaffa den ytterligare utredning, som må vara behöflig för målets prövning.

Uttalanden i ämnet under förarbetena till fattigvårdslagen.

I det av fattigvårdslagstiftningskommittén den 19 februari 1915 avgivna, till grund för gällande fattigvårdslag liggande betänkande hade, i syfte att till minskning av antalet tvister emellan fattigvårdssamhällena söka förebygga dylika tvisters anhängiggörande innan parterna sökt medelst föregående skriftväxling i godo uppgöra saken, huvudsakligen efter mönster av de danska och norska fattigvårdslagarna, föreslagits ett anmaningsförfarande av i huvudsak samma innebörd som det nu lagstadgade. För att ytterligare motverka benägenhet att i onödan bestrida kravet eller lämna detsamma obesvarat hade därjämte av kommittén föreslagits, att fattigvårdsstyrelse, som underlåtit att svara på anmaningen eller utan grundad anledning bestritt det anmaningsvis gjorda

yrkandet, skulle kunna förpliktas att ersätta motparten dess kostnader i målet. Då emellertid de dömande myndigheterna ansågos äga befogenhet att, när så prövades skäligt, inom de i allmän lag givna gränser även i fattigvårdsmål ålägga part skyldighet att gälda kostnader i målet, blev den av kommittén härutinnan föreslagna bestämmelsen icke upptagen i den till riksdagen i ämnet avgivna propositionen.

Medan flertalet av de över kommitténs betänkande hörda myndigheterna, däribland samtliga länsstyrelserna, lämnat det i betänkandet innefattade förslaget om ett skriftligt anmaningsförfarande såsom villkor för anhängiggörande av tvist hos Kungl. Maj:ts befallningshavande utan erinran, hade åter i några av de yttranden, som avgåvos över betänkandet, förslaget i fråga avstyrkts eller betänkligheter mot detsamma i allt fall uttalats. Sälunda hade det från några håll ansetts olägligt att påbjuda försök till obligatorisk underhandsuppgörelse, vilket väl kunde gå för sig i större samhällen med avlönade fattigvårdsfunktionärer, men icke syntes vara lämpligt för landskommunernas vidkommande. I åtskilliga av yttrandena hade under framhållande av, att i ett mycket stort antal fall uppgörelse under hand emellan fattigvårdssamhällena säkerligen skulle avböjas, påtalats obilligheten av att rätt till ersättning skulle komma att förloras genom förbiseende i något avseende från vederbörande fattigvårdsstyrelsers sida av formaliteterna i anmaningsförfarandet. Från något håll hade uttalats den uppfattningen, att förfarandet, i stället för att leda till minskning av fattigvårdsprocesserna, skulle medföra ett helt motsatt resultat, samt gjorts gällande, att stadgandet om anmaningsförfarandet bort hava avfattats, icke såsom en ovillkorlig skyldighet för vederbörande fattigvårdsstyrelser, utan snarare såsom en uppmaning till dem att i otvistiga fall begagna sig därav, innan krav anhängiggjordes. Till stöd härför hade anförts bl. a., att, då enligt betänkandet hemortsrätt jämförelsevis lätt kunde förvärvas och många svårigheter mötte vid fastsläendet av fattigvårdens obligatoriska karaktär, det i de flesta fall skulle bli nästan omöjligt för landskommunerna att efter den ifrågasatta anmaningen kunna direkt medgiva ersättningsskyldighet, att ett flertal tidsödande tvister angående bristande svar å samt ogrundade bestridanden av framställda anmaningar lätteligen komme att uppstå, samt att, även om efter anmaning erkännanden av framställda krav gjordes, det i ej så få fall likväl torde för möjliggörande av ersättningsbeloppens utfående i exekutiv ordning bli nödvändigt att genom rättegång få betalningsskyldigheten fastställd genom utslag. Under instämmande i huvudsak uti sist återgivna yttrande hade kammarrätten förklarat sig finna ett lagfästande av det föreslagna anmaningsförfarandet ej vara

tillrådligt samt därvid tillika framhållit, att i de fall, då fattigvårdsstyrelserna verkligen vore benägna för godvillig uppgörelse av sina mellanhavanden, det alltid stode den sökta kommunen öppet att vid delfäendet av ansöknings hos Kungl. Maj:ts befallningshavande på grundvalen av den utav sökanden förebragta utredningen medgiva det framställda anspråket och därigenom förebygga ett obehövt rättegångsförfarande.

Vid avlåtandet av propositionen i ämnet till 1918 års lagtima riksdag framhölls av vederbörande departementschef, som av närmare angivna skäl förklarade sig icke dela de framkomna betänkligheterna emot det föreslagna anmaningsförfarandet, att genom att få till stånd en föregående skriftväxling mellan vederbörande fattigvårdsstyrelser bleve det möjligt att undvika en del processer, och i de fall, då tvist ändock anhängiggjordes, vunnes å ett tidigare stadium av processen utredning av åtskilliga, på sakens bedömande inverkan omständigheter, varjämte departementschefen förklarade sig finna det uppenbart, att de sålunda angivna fördelarna ej stode att vinna med mindre skriftväxlingen såsom regel gjordes obligatorisk.

Vid lagförslagets prövning av riksdagen gjordes i nu förevarande del av förslaget ingen saklig ändring av detsamma.

Utredning angående verkningarna i vissa avseenden av fattigvårdslagen.

Under sistförflutna år har på initiativ av statens fattigvårdsinspektör föranstaltats om en utredning angående verkningarna i vissa avseenden av den nya fattigvårdslagstiftningen. Under erinran att den nya fattigvårdslagen, såvitt det kunde bedömas, icke syntes hava medfört förväntad minskning av fattigvårdstvisternas antal, utan att tvärtom från åtskilliga håll gjorts gällande, att antalet sådana tvister skulle hava ökats, därvid dock tillika uppgivits, att tvisterna i allmänhet voro av mindre invecklad och tidsödande beskaffenhet än tillföre, hemställde nämligen statens fattigvårdsinspektör i skrivelse till chefen för socialdepartementet den 3 april 1922, att från länsstyrelserna måtte inhämtas vissa uppgifter i berörda hänseende. Departementschefen infortrade med anledning därav från länsstyrelserna de begärda upplysningarna samt beredde tillika nämnda myndigheter tillfälle att i samband därmed avge det yttrande, vartill desamma kunde finna anledning.

Av de yttranden, som med anledning av förenämnda remiss inkommit till socialdepartementet, framgår, att antalet hos länsstyrelserna anhängiggjorda fattigvårdsmål undergått en betydlig ökning efter ikraftträdandet av den nya fattigvårdslagen, i det att, medan dylika mål under ett vart av åren 1917 och 1918 anhängiggjorts till ett antal av cirka 6,970,

motsvarande siffror för de tre följande åren utgöra respektive 7,637, 8,637 och 10,076. I de avgivna yttrandena hava de antagliga anledningarna till denna väsentliga stegring i antalet anhängiggjorda fattigvårdsmål ingående belysts samt, i den mån ökningen ansetts hava sin grund i gällande bestämmelser i den nya fattigvårdslagen, skiftande förslag till ändringar därutinnan för nedbringande av målens antal framställt. Härvid har i ett stort antal av yttrandena även det i motionen avsedda anmaningsförfarandet gjorts till föremål för en ingående värdesättning. Medan detsamma därvid å några håll angivits vara ägnat att efter hand som lagens bestämmelser därutinnan hunne bliva till sin innebörd mera kända verka till nedbringande av fattigvårdsmålen, har det åter från annat håll framhållits, att förfarandets verkningar i berörda hänseende ännu svårligen läte sig bedöma. I flertalet av de yttranden, däri detta spörsmål berörts, har emellertid med styrka påvisats, huru föga verkningsfullt ur förut angivna synpunkt förfarandet i dess nuvarande form visat sig vara, i det att i ett mycket stort antal fall, särskilt å landsbygden, anmaningarna antingen ej besvarades eller ock, även i fall då kravsanspråkets rättmätighet vore uppenbar, gäve anledning till ett kategoriskt bestridande. Såsom förklarliga anledningar till detta missförhållande har i yttrandena angivits bl. a., att underlåtenhet att besvara en framställd anmaning ävensom bestridande av ett även uppenbart rättmätigt ersättningskrav icke föranledde någon rättsförlust eller olägenhet för vederbörande förklarandepart, utan tvärtom för denna i förekommande fall medförde uppskov med betalning utan skyldighet att erlagga ränta å det sedermera utdömda beloppet, att förhørsprotokollen ofta företedde sådan löslighet och ofullständighet i fråga om utredningen, att det vore svårt för förklarandeparten att på grundval därav bilda sig ett säkert omdöme om rättmätigheten i ett framställt kravsanspråk, att grunden till denna brist i utredningshänseende understundom syntes vara avhängig av den ansökande partens intresse av att under alla förhållanden få kravet underställt länsstyrelsens prövning, i det att dess utslag, i motsats till vad fallet vore med ett av vederparten med anledning av anmaningen lämnat godkännande, vilket när som helst kunde återkallas, i fall av behov möjliggjorde exekution, samt att jämväl å förklarandesidan ej sällan föredroges att även i fall av till synes klar betalningsskyldighet få ersättningsanspråket prövat av vederbörande länsstyrelse för att såmedelst få dess utslag »såsom en slags verifikation till räkenskaperna» till förebyggande av eljest möjliga anmärkingar i revisionshänseende gentemot vederbörande fattigvårdsstyrelse eller dess ordförande. Såsom andra olägenheter

av anmaningsförfarandet har i yttrandena framhållits, att detsamma vore för den ansökande parten rätt så tyngande på grund av det därmed förknippade besväret med uppsättande av ansökningshandlingar samt avskrivande av förhørsprotokoll och anskaffande av eventuella bevis samt att förfarandet vidare medförde risk för förlust av talan för den ansökande parten vid bristande iakttagande från dennes sida av föreskrivna formaliteter ävensom i förekommande fall för den efterföljande dömande myndigheten en tidsödande prövning, huruvida målen anhängiggjorts i vederbörlig ordning. Såsom botemedel emot de olägenheter, som vore förknippade med anmaningsförfarandet i dess nuvarande form, hava i yttrandena framförts skilda förslag, syftande till att förklarandepart, vilken underlåte att besvara gjord anmaning eller, i fall av uppenbar ersättnings skyldighet, bestrede kravet, drabbades av någon påföljd av ekonomisk eller därmed likvärdig art, såsom förlust av rätt till invändning om preskription, varom i 55 § av fattigvårdslagen förmäles, tillämpning beträffande sådan part av samma regler om rättegångskostnad, som gälla i vanliga rättegångsmål, skyldighet för dylik part att gälda ränta å utdömda belopp från dagen för deras utbetalning samt påläggande i dylika fall av en särskild stämpelavgift å förklarandepartens exemplar av blivande utslag, vilken stämpel under benämning av fattigvårdsstämpel skulle ingå i en särskild fond för täckande av någon mindre del av statens bidrag till fattigvårdsutgifterna.

Genom remiss den 16 sistlidne november har kammarrätten anmodats att avgiva yttrande med anledning av vad länsstyrelserna i ämnet anfört och föreslagit. Det sålunda infordrade yttrandet har ännu ej av kammarrätten avgivits.

Utskottet.

Av den ovan lämnade redogörelsen framgår, att de vid fattigvårdslagens tillkomst hysta förhoppningarna om fattigvårdstvisternas minskning hittills icke uppfyllts, i det att tvärtom en avsevärd stegring i desammas antal inträtt, men att utredning av vederbörande statsmyndighet igångsatts till klarläggande av de särskilda anledningarna härtill och möjliga botemedel däremot. Av samma redogörelse torde ock framgå, att vid de överväganden, vartill nämnda utredning efter dess slutförande självfallet kommer att föranleda, även spörsmålet om anmaningsförfarandets bibehållande eller eventuellt vidare utbyggande torde komma att bli föremål för en ingående omprövning. Då sålunda den av motionären väckta frågan kan förutsättas komma att i ett vidare sammanhang inom den allra närmaste tiden bli föremål för vederbörlig prövning samt denna icke lämpligen synes böra föregripas

genom ett ståndpunkttagande till frågan från riksdagens sida på grundval av nu föreliggande motion, anser sig utskottet böra hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 15 februari 1923.

På andra lagutskottets vägnar:

BROR PETRÉN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Bror Petrén*, *von Sydow**, *Alfred Petrén**, *Linder**, greve *Spens*, *Tjällgren*, *von Koch** och *Franzén*;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Kalmar, *Öberg*, *Karlsson* i Gasabäck, *Magnusson* i Skövde, *Johanson* i Stockholm, *Nilsson* i Vibberbo och *Svensson* i Skönsberg.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.